

2017

-Forslag til planprogram - Kulturminneplan for Evje og Hornnes kommune

Versjon
05.01.2017

Rev etter
kommune-
styrevedtak
16.02.2017.

HØRINGSPERIODE: 21.februar.2017-21.april .2017

Innhold

1.	Innledning.....	2
1.1	Formål.....	2
1.2	Bakgrunn for planarbeidet	2
1.3	Definisjoner og avgrensning.....	3
1.4	Status for registreringsarbeidet i Evje og Hornnes	3
1.5	Behov for ny kunnskap	3
1.6	Føring, rammer og overordnede planer	4
2.	Tema i planen	5
3.	Planprosess: saksgang, organisering og fremdrift	6
3.1	Organisering	6
3.2	Oppstart.....	6
3.3	Medvirkning.....	7
3.4	Innspill, utarbeidelse av plan og høringer	7
3.5	Politisk involvering.....	7
3.6	Fremdriftsplan	8
4.	Handlingsdel og oppfølging	8

1. Innledning

Kulturminner er en viktig del av vår kulturarv som representerer store verdier for samfunnet. De er unike og uerstattelige kilder til kunnskap og opplevelser og utgjør ressurser som kan gi grunnlag for lokal nærings- og stedsutvikling og kulturell, sosial og økonomisk verdiskaping. Utfordringen er å forvalte og bruke disse verdiene på en måte som gagnar både kulturminnet og befolkningen. Forståelse av historien og nyskapning med grobunn i kulturarv, kulturutveksling og kreativitet blir stadig viktigere. Kulturminner er i dag en viktig ressurs for opplevelser i friluftsliv og reiselivsnæring. Det er en utfordring å sikre samarbeid mellom næringslivet, kommunen og frivillige for å ivareta mangfoldet av kulturarven, øke oppmerksomheten og kunnskapen om kulturverdiene og hvordan disse kan ivaretas i lokalsamfunnet.

1.1 Formål

Kulturminneplanen skal styrke kunnskapen om lokalhistorien og sette temaet på dagsorden i kommunen. Ved å ha fokus på kommunens kulturarv håper man å kunne styrke innbyggernes identitetsfølelse og på sikt danne grunnlag for videre utvikling av Evje og Hornnes. Planen vil også være et formelt grunnlag for å ivareta kulturminnehensyn i planarbeid og annen saksbehandling.

For at planen skal fungere etter formålet, er det viktig med en god planprosess der alle parter blir involverte, samt oppfølging gjennom en konkret handlingsplan. Handlingsplanen vil og vise eventuelle utgifter som må inn i det kommunale budsjettet.

Planen skal først og fremst handle om nyere kulturminner som det er kommunens ansvar å legge rammer for. Det vil være mindre fokus på de fredete kulturminnene som blir forvaltet av Riksantikvaren og fylkeskommunen. Der fredete kulturminner blir tatt med, vil være hvis de er i kommunens eie, eller med tanke på formidling av dem.

Planen skal gi tydelige rammer for bevaring av kulturmiljøer og kulturminner gjennom virkemidler i Plan- og bygningsloven, slik at kommunens identitet og historie bevares for ettertiden. Videre oppfølging av planen vil være å opprette hensynssoner i reguleringsplaner og/eller i kommuneplanens arealdel.

1.2 Bakgrunn for planarbeidet

Riksantikvaren gjennomfører i perioden 2015-2017 et kunnskapsløft innenfor kulturminneforvaltningen, og har invitert fylkeskommunene til å starte opp arbeid med kommunale kulturminneplaner i samarbeid med kommunene.

Evje og Hornnes kommune har fått 100 000 kr fra Riksantikvaren til dette arbeidet.

Vilkår for bruk av midlene er at:

- Kommunen har en prosjektplan fram til vedtatt plan.
- Det er politisk vedtak om utarbeiding av kulturminne-/kommunedelplan.
- Verneverdige kulturminner som er prioritert i den vedtatte planen legges inn i Askeladden.
- Kommunen rapporterer til fylkeskommunen.

Kommunen skal ha oppdaterte oversikter/lister over prioriterte, verneverdige kulturminner i kommunen. Verneverdige kulturminner og kulturmiljøer som kommunen prioriterer, sikres i kommunedelplanen som vedtas.

Kommunestyret vedtok i møtet 29.09.2016, Planstrategi for 2016-2020. I planstrategien står det at arbeidet med kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø skal gjennomføres i løpet av 2017.

I samsvar med Plan- og bygningsloven skal det ved varsling av planoppstart utarbeides et planprogram som grunnlag for planarbeidet. Planprogrammet skal gjøre greie for formål med planarbeidet, planprosess med frister og deltakere, opplegg for medvirkning og ulike vurderinger innenfor område som trenger nærmere utgreiing. Planprogrammet skal også si noe om eksisterende utfordringer, problemstillinger og plantema.

1.3 Definisjoner og avgrensning

I kulturminneloven defineres kulturminner som *spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter som det knytter seg historiske hendelser, tro og tradisjon til*. Det er denne definisjonen som legges til grunn for den statlige forvaltningen av de materielle kulturminnene. I dette ligger også kulturmiljøer, områder som er formet gjennom menneskelig aktivitet.

I tillegg har man en immateriell kulturarv som omhandler muntlige tradisjoner og uttrykk, utøvende kunst, sosiale skikker, ritualer, høytidsfester, kunnskap og praksis om naturen og universet, og kunnskap om tradisjonelt håndverk.

1.4 Status for registreringsarbeidet i Evje og Hornes

I kulturplanen er det gitt en oversikt over alle samlinger man har ved Bygdemuseet på Fennefoss og ved Forsvarsmuseet på Evjemoen Det er også en oversikt over registrerte kulturminner i kommunen; fornminner, industrielle kulturminner, tekniske kulturminner, bygningsmiljø, kulturlandskap, krigsminner etter 2. verdenskrig samt lokalhistorisk arkivmateriale. Denne oversikten er vedlagt planprogrammet.

Askeladden (Riksantikvarens database som inneholder data om kulturminner og kulturmiljøer som er fredet etter kulturminneloven, vernet etter plan- og bygningsloven, eller kulturminnefaglig vurdert som verneverdige), og en stor del av arbeidet med kulturminneplanen vil være å få lagt kjente kulturminner inn her. Noe av tilskuddet fra Riksantikvaren vil benyttes til gjennomføring av registrerings- og kartleggingsarbeid. Det vil bli vurdert bruk av ekstern bistand for deler av kartleggings og planarbeidet.

1.5 Behov for ny kunnskap

Det er først og fremst behov for å samle og få oversikt over det registreringsarbeidet som alt er gjort og kartfeste de kulturminnene som alt er registrert.

Gjennom arbeidet med planen vil man også avdekke om det er kulturminner og områder man må ha en ytterligere registrering av. Det vil da synliggjøres i handlingsplanen, eller bli gjennomført i planprosessen. Kartfesting av kulturminner på Verksmoen vil bli prioritert. Pågående reguleringsarbeid i området har avdekket et behov for å blant annet registrere spor fra tiden Nikkelverket var i drift.

Planen vil som nevnt tidligere fokusere på de kulturminnene som i dag har svakt formelt vern. Bygninger som alt er registrert i andre databaser og freda kulturminner vil ikke ha hovedfokus i denne planen.

1.6 Føringer, rammer og overordnede planer

Plan- og bygningsloven

Planlegging etter plan- og bygningsloven skal klarlegge gjeldende og framtidig arealutnyttelse i et område og skal sikre både bruk og vern av arealer.

Loven er det viktigste redskapet for å ivareta mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer. Som planmyndighet har kommunen en sentral rolle i forvaltningen av kulturarven. Kommunen kan ved bruk av plan- og bygningsloven sikre vern av kulturminner og kulturmiljøer på to nivåer, kommuneplannivå, jf. § 11-8 og reguleringsplannivå, jf. § 12-6.

Lov om kulturminner («Kulturminneloven»)

§1 Formål: "Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning."

Kulturloven

§1 Formål: "Lova har til føremål å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk. Herunder § 2 b) verna om, fremja innsikt i og vidareføra kulturarv."

I tillegg til lovverket finnes det en rekke **overordnede nasjonale dokumenter**.

NOU 2002:1: "Fortid former framtid –Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk"

Kulturminner og kulturmiljø er en som ressurs i seg selv. Kulturminner og kulturminnepolitikken er et ledd i en større samfunnsmessig sammenheng.

St.meld.nr.26 (2006-2007) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand"

Kulturminnene skal være aktive element i lokalsamfunna, både med hensyn til trivsel og verdiskaping. Det skal være naturlig og så enkelt som mulig å kombinere bruk og bevaring.

St.meld.nr.16 (2004-2005) "Leve med kulturminner"

Stortingsmeldinga dokumenterer at uerstattelige kulturminneverdier er i ferd med å gå tapt og at kulturminner og kulturmiljø ikke blir sett på som en ressurs i samfunnsutviklinga.

De nasjonale målene er:

1. Det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljø skal ikke overstige 0,5 % innen 2020.
2. For automatisk freda arkeologiske kulturminner skal det årlige tapet ikke overstige 0,5 % innen 2020.
3. Et representativt utvalg kulturminner og kulturmiljø skal være vedtaksfreda innen 2020.
4. Freda bygninger, anlegg og fartøy skal ha ordinært vedlikeholds nivå innen 2020. Et representativt utvalg automatisk freda arkeologiske kulturminne skal være sikret innen 2020.
5. Planlegging i kommuner, fylker og regioner skal medvirke til å hindre uønskt nedbygging av matjord og ta vare på viktige kulturminne

Regionalplan Agder 2020

Kultur er et av de fem satsingsområdene i Regionplan Agder 2020.

Regionplanen sier at regionen skal profilere sine merkevarer innen kultur og reiseliv på en profesjonell måte. For å øke attraktiviteten og profileringen av regionen, må kulturminnene utvikles som opplevelsarenaer. Regionen skal med stolthet vise frem sitt mangfold innenfor både materiell og immateriell kulturarv – så som bygninger, gjenstander, miljøer, folkemusikk og naturarv. Det er også viktig å finne en riktig balanse mellom vern og utvikling med utgangspunkt i at kulturminner, bygningsmiljøer og kulturlandskap i hele regionen er levende historie.

Kommuneplan for Evje og Hornnes 2010-2021

Kommunen er i gang med revisjon av eksisterende kommuneplan. Revisjonen vil skje parallelt med utarbeidelse av kommunedelplanen for kulturminner. Mål og strategier vil derfor kunne bli endret i løpet av planarbeidet.

Kultur og fritid er ett av fire satsningsområder i dagens kommuneplan. Målsettingen er at det skal være et godt og variert kultur- og fritidstilbud til alle. Det skal skapes bevissthet og stolthet over vår historie og kulturarv. Lokalkulturen skal synliggjøres og lokalkunnskapen skal styrkes. I handlingsdelen ligger det flere tiltak som var tenkt gjennomført i perioden, der i blant registrering og tilrettelegging for bruk av kulturminner, fokus på Flåt gruveområde, Bispestolane og turstier med fokus på kultur.

Kulturplan for Evje og Hornnes 2010-2020

Evje og Hornnes kommune har i dag en kulturplan fra 2010- «Kulturplan for Evje og Hornnes 2010-2020». Denne planen viser, blant annet, alle kulturaktiviteter, kulturarenaer og organisasjoner vi har i kommunen. I tillegg er det lagt inn et eget kapittel om kulturminner tilknyttet egne tiltak i handlingsplanen. Den nye kommunedelplanen vil overstyre de delene av Kulturplanen som omhandler kulturminner.

Et av tiltakene som er skissert i eksisterende kulturplan er å kartlegge kulturminnene for å sikre at de blir ivaretatt. Det er også sagt at kulturminner skal tilrettelegges og formidles på en bedre måte.

2. Tema i planen

I denne kommunedelplanen så vil det være de materielle kulturminnene som vil stå i hovedfokus. Det er her behovet er størst for et mer formalisert grunnlag for kommunens forvaltning. Et av hovedmålene med planarbeidet er å kartfeste kulturminnene og legge informasjonen inn i Askeladden.

I forarbeidene ble det gjennomført flere samlinger med Setesdal Regionråd og medlemskommunene. I den forbindelse ble det lagt frem en ide om å «knytte» Setesdal kommunenes kulturminneplaner sammen med en «rød tråd». Den røde tråden er rv. 9.

Kommunen ønsker derfor å sette fokus på kulturminner knyttet til rv. 9, og da med ekstra fokus på synliggjøring og tilrettelegging for bruk i turist-/næringssammenheng.

Kommunen ser for seg følgende områder:

- Verksmoen med fokus på: gruve-/industrihistorie, fornminner, 1000- års sted
- Evjemoen med fokus på: Forsvarshistorie, spesielt 2. verdenskrig (Forsvarsmuseet)
- Naturstien fra Oddeskogen til Mineralstien
- Flåt Gruveområde: Gruvehistorie, mineralsti, gruvearbeiderveger, allmannavegen, Grenneshaug på Flatebygd med arbeiderboliger osv.
- Fennefoss museum- lokalhistorie, mineraler, Hans Nielsen Hauge

- Hornnes bygda med «kulturvandring» fra Hornnes landsgymnas videre til Hornnes hjelpefengsel, gml bebyggelse langs Dåsnesvegen (gjestgiveri), de tre riksvegbruer over Dåsåna, fergeleie, Faret, Hornnes Kyrkje, Futegarden, gml. Hornnes hotell, gml posthus, Stasjonsvegen med Jernbanestasjon og Jernbanebrua.
- Dølen Hotell og omkringliggende bebyggelse.
- Moisund med gravfelt fra folkevandingstiden, Skysstasjon, ferjeleie, minner fra 2. verdenskrig
- Syrtveitsfossen- rasteplass, fløtningsmurer, Byglandsfjord dam, damvokterbolig, gml. Riksveg, jernbanelinje, tyskerleir.
- Sykkelrute 3- tilrettelegging/skilting av kulturminner/lokal historie langs ruta
- Evje kyrkje, Evje Prestegård og områdene rundt.

Listen er ikke uttømmende, men et utgangspunkt for hva planarbeidet skal vurdere.

Planarbeidet skal synliggjøre hvilke områder kommunen skal prioritere i planperioden. Tiltakene skissert i handlingsplanen skal legge grunnlag for budsjettvurderinger. Skilting og tilrettelegging av eksisterende kulturminner vil sannsynligvis være hovedprioritet.

3. Planprosess: saksgang, organisering og fremdrift

3.1 Organisering

På politisk nivå er kommunestyret oppdragsgiver. Kommunestyret sender forslag til planprogram og forslag til plan på høring og vedtar planprogram og plan. Plan- og Bygningsrådet er styringsgruppe med innstillingsmyndighet overfor kommunestyret.

Plan- og Bygningsrådet skal være politisk referansegruppe som gir føringer for prosessen. Rådmannen setter sammen en prosjektgruppe. For å registrere, beskrive, vurdere, tolke og aktivere kulturminne og kulturmiljø er en avhengig av både plan- og kulturminnefaglig og lokalhistorisk kompetanse. En bør også sikre god forankring gjennom politisk representasjon. Prosjektgruppen for denne planen er sett sammen slik:

Siv Therese Kile Lie: Prosjektleder,
Ivar Haugen, Representant fra Sogelaget
Olav Arne Haugen, ressursperson GIS-Oppmåling
Irene Falck Jensen: Enhetsleder for kultur
Owe Wathne, Politisk representant 1
Søren G. Hodne, Politisk representant 2

Enhet for Drift og Forvaltning koordinerer planarbeidet, med Plan- og Miljøleder som prosjektleder.

3.2 Oppstart

Evje og Hornnes kommunes administrasjon utarbeider forslag til planprogram. Dette forslaget legges frem for politisk behandling og utsendelse på offentlig ettersyn sammen med melding om oppstart.

Kunngjøringen vil skje gjennom brev til offentlige instanser, melding i Setesdølen, kommunens nettsider og sosiale medier samt at papirversjon vil bli lagt ut på kommunens servicekontor på Evjemoen.

Det er viktig med medvirkning så tidlig som mulig i plansaker. Hvordan denne involveringen skal foregå er beskrevet nedenfor.

3.3 Medvirkning

Sogelaget på Evje er aktivt og sammen med mange lokale ressurspersoner så blir de viktige ressurser i arbeidet. Museene, lokale organisasjoner, kommunale etater og utvalg er på varslingslisten, og vil også bli trukket inn i arbeidet ved behov. Prosjektgruppen vil løpende vurdere behovet for å engasjere for å nå målet om bredest mulig deltakelse. Det vil bli arrangert folkemøte, før 1. gangsbehandling, for å involvere innbyggere, næringsliv og andre organisasjoner i kommunen. Prosjektgruppen ønsker også å arrangere møter med mindre grupper avhengig av hvilke tema som skal diskuteres.

3.4 Innspill, utarbeidelse av plan og høringer

Innspillene til planprogrammet vil bli gjennomgått administrativt før forslag til planprogram vil bli lagt frem for Kommunestyret for endelig vedtak.

Når planprogrammet er vedtatt vil Rådmannen opprette en prosjektgruppe som begynner arbeidet med planen. Videre vil det bli gjennomført folkemøter og arbeidsmøter etter behov.

Det første som vil bli gjort er å fullføre listen over eksisterende registreringer og kartfeste disse. Det kan i den forbindelse være nødvendig å foreta nye registreringer innenfor områder i planen.

Etterpå vil vi foreta en prioritering av tiltak og lage en handlingsplan for videre arbeid med bevaring, tilrettelegging og formidling av de kulturminnene som er omtalt i planen.

Når forslag til plan foreligger vil den bli behandlet i Plan- og Bygningsrådet før den legges ut på høring og offentlig ettersyn. I etterkant av offentlig ettersyn vil merknader til planen bli gjennomgått og bearbeidet av arbeidsgruppen og Plan- og Bygningsrådet før kommunedelplanen legges frem for Kommunestyret for endelig vedtak.

3.5 Politisk involvering

Det er ønskelig å legge til rette for at politikerne blir orientert om oppdatert status i planprosessen. For det første skal politikerne engasjeres gjennom orientering og vedtak av oppstart. For det andre legges det opp til at administrasjonen i kommunestyremøte under høringsfasen orienterer og ber om innspill fra politikerne. For det tredje ønsker administrasjonen å gi en kort orientering i Plan- og bygningsrådet for å orientere om hva som har skjedd siden sist. I forbindelse med folkemøter o.l. så vil politikere bli spesielt invitert. Det er også ønskelig at det velges inn en politisk representant i prosjektgruppen.

3.6 Fremdriftsplan

	2016	2017												2018				
	Des	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai
Forslag til planprogram utarbeides	■	■																
Melding om oppstart og høring av planprogram			■	■	■	■												
Planprogram fastsettes av kommunestyret							■											
Innspill og utarbeidelse av kommunedelplanen							■	■	■	■	■	■						
Høring av kommunedelplanen												■	■	■	■			
Behandling av høring og merknader														■	■	■	■	
Vedtak kommunedelplan																		■

4. Handlingsdel og oppfølging

Det er obligatorisk med en handlingsdel i kommunedelplaner, jfr. plan og bygningsloven 11-2,3. ledd. Handlingsdelen skal revideres, og det er viktig at den blir gjort kjent, forstått og integrert i alle deler av kommunenes virksomhet. Planen bør følges opp gjennom administrasjonens arbeid og politiske vedtak.

Tiltakene i handlingsdelen kan omfatte bevaring, forvaltning, formidling og bruk av kulturminne og kulturmiljø i kommunen. Ansvar for iverksetting, kostnadsramme og tidspunkt for gjennomføring bør være en del av handlingsplanen.

De registreringene av kulturminner som er samlet og gjennomført som en del av planarbeidet, skal kartfestes og legges inn i Askeladden. Disse registreringene bør også gjøres tilgjengelig gjennom kommunens turistinformasjon og annet informasjonsmateriell.